

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِ مُحَمَّدٍ وَّ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ

نگارش فارسی

ششم دبستان

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب: نگارش فارسی ششم دبستان - ۱۶۰۴۱

پدیدآورنده: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری

شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف: نعمت‌الله ایران‌زاده، فردوس حاجیان، علیرضا چنگیزی، حاتم زندی،
محمد رضا سرشار، اسدالله شعبانی، زهرا السادات موسوی، شهین نعمت‌زاده، سلیم نیساری، عباسعلی وفایی
(اعضای شورای برنامه‌ریزی)

حسین قاسم پور مقدم، فریدون اکبری شلدره، نازیلا بهروان، مهتاب میرایی آشتیانی، مرجان سجودی،
راحله محمدی، حسن ذوالفقاری و محمد رضا سنگری (اعضای گروه تألیف) - سید اکبر میرجعفری (ویراستار)

مدیریت آماده‌سازی هنری: اداره‌ی کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

شناسه افزوده آماده‌سازی: احمد رضا امینی (مدیر امور فنی و چاپ) - مجید ذاکری یونسی (مدیر هنری) -
جواد صفری (طراح گرافیک، طراح جلد) - نوشین رستمی (صفحه‌آرا) - الهام ارکیا، میثم برزا، ثنا حسین پور،
پارسا حسین پور، فاطمه حق‌نژاد، سیاوش ذوالفقاریان، فاطمه رادپور، صادق صندوقی، ایمان نکاحی،
لیدا معتمد (تصویرگران) - کامران انصاری (طراح خط رایانه‌ای) - زهرا ایمانی نصر، آذر روستایی فیروزآباد،
علیرضا ملکان، زینت بهشتی شیرازی، حمید ثابت کلاچاهی (امور آماده‌سازی)

نشانی سازمان: تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

ناشر: شرکت افست: تهران - کیلومتر ۴ جاده‌ی ابعلی، پلاک ۸، تلفن: ۷۷۳۳۹۰۹۳، دورنگار: ۷۷۳۳۹۰۹۷،

صندوق پستی: ۴۹۷۹-۱۱۱۵۵

چاپخانه: شرکت افست «سهامی عام» (www.Offset.ir)

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ ششم ۱۳۹۹

برای دریافت فایل pdf کتاب‌های درسی به پایگاه کتاب‌های درسی به نشانی www.chap.sch.ir و

برای خرید کتاب‌های درسی به سامانه فروش و توزیع مواد آموزشی به نشانی www.irtextbook.ir یا

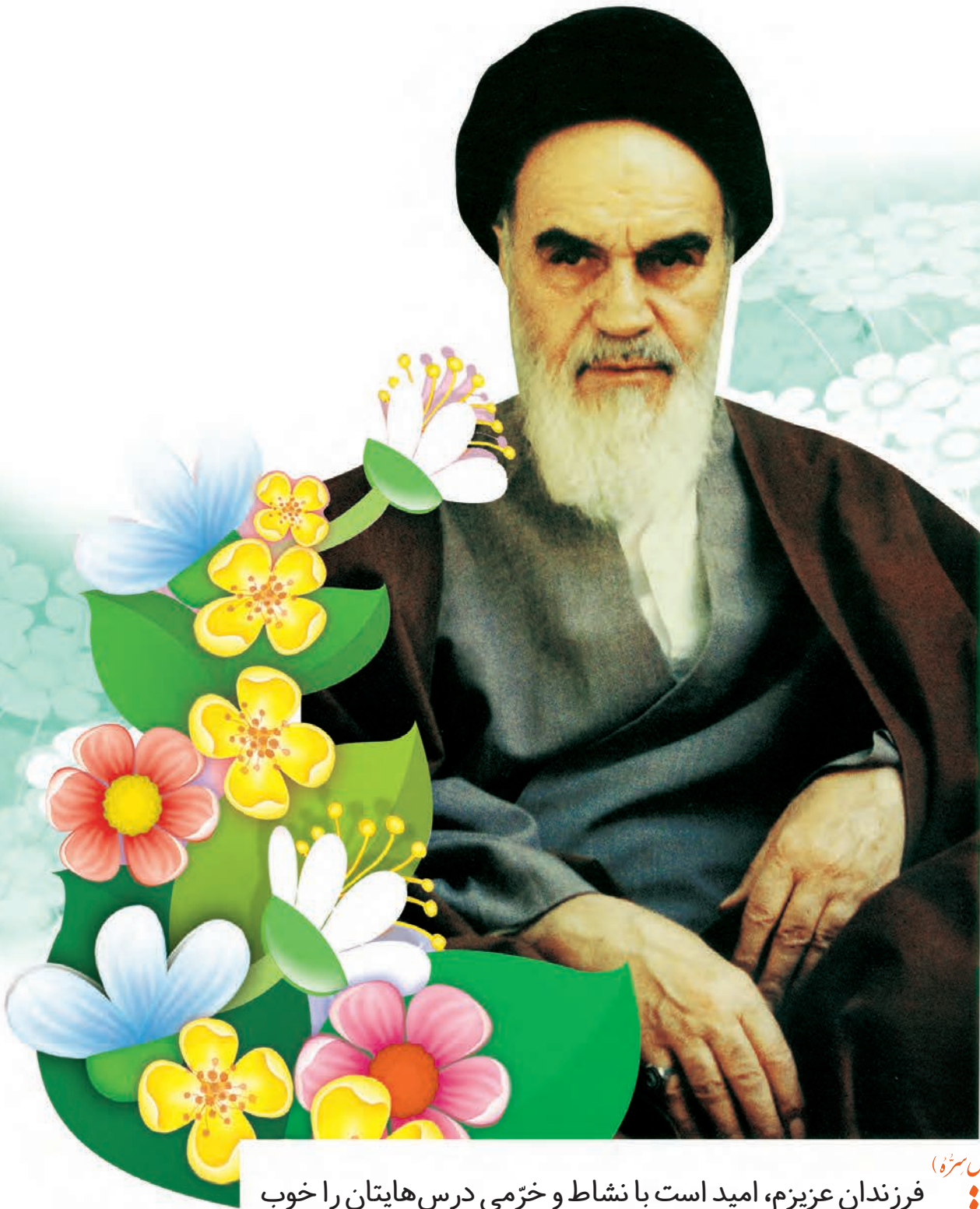
www.irtextbook.com مراجعه نمایید.

کلیه‌ی حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس برداری، نقاشی، تهیه‌ی فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع، بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

ISBN 978-964-05-2482-4

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۲۴۸۲-۴

امام خمینی (قدس سره): فرزندان عزیزم، امید است با نشاط و خرمی درس هایتان را خوب بخوانید و در همان حال به وظایف اسلامی که انسان‌ها را می‌سازد، عمل کنید و اخلاق خود را نیکو کنید و اطاعت و خدمت پدران و مادرانتان را غنیمت بشمارید.

فصل چهارم: نام‌آوران ۵۷

- ۵۸ درس نهم: رنج‌هایی کشیده‌ام که می‌پرس
- ۶۳ درس دهم: عطار و جلال‌الدین محمد
- ۶۸ درس یازدهم: شهدا خورشیدند

فصل پنجم: راه زندگی ۷۵

- ۷۶ درس دوازدهم: دوستی و مشاوره
- ۸۰ درس سیزدهم: درس آزاد (فرهنگ بومی ۲)
- ۸۳ درس چهاردهم: راز زندگی

فصل ششم: علم و عمل ۸۹

- ۹۰ درس پانزدهم: میوه‌ی هنر
- ۹۵ درس شانزدهم: آداب مطالعه
- ۹۹ درس هفدهم: ستاره‌ی روشن

پیشگفتار ۵

فصل اول: آفرینش ۹

- ۱۰ درس اول: معرفتِ آفریدگار
- ۱۵ درس دوم: پنجره‌های شناخت

فصل دوم: دانایی و هوشیاری ۲۳

- ۲۴ درس سوم: هوشیاری
- ۲۹ درس چهارم: داستان من و شما
- ۳۳ درس پنجم: هفت خان رستم

فصل سوم: ایران من ۴۱

- ۴۲ درس ششم: ای وطن
- ۴۷ درس هفتم: درس آزاد (فرهنگ بومی ۱)
- ۵۰ درس هشتم: دریاقلی

پیشگفتار

پروردگار مهربان را سپاس می‌گوییم که توانستیم کار مطالعه، طراحی و سازماندهی ساختار و محتوای کتاب درسی و دیگر کارافزارهای آموزشی فارسی و نگارش پایه‌ی ششم را به فرجام برسانیم. امیدواریم آموزش این برنامه، سبب شکوفایی استعدادها و نواآموزان و آینده‌سازان ایران اسلامی و رشد و بهبود فرایند آموزش عمومی میهن عزیزمان گردد.

زبان فارسی، برای ما جایگاه و اهمیت بسیار ارجمندی دارد؛ چون از سوی هویت فرهنگی ما را سامان می‌دهد و از دیگر سوی، درگاه رفتن به دنیای آموزش و یادگیری دیگر علوم و فضایل است. درس فارسی، پیام آور شکوه و جلالِ فکر و فرهنگ ایران اسلامی در طول روزگاران است. جوهره‌ی آثار حکیمان و فرزندانگانه‌ی پهنه‌ی علم و ادب فارسی، از سرچشمه‌های زلال معارف باورشناختی دین اسلام و بن‌مایه‌های فرهنگی، بهره‌برگرفته است.

بزرگان و ستارگان درخشان آسمان فرهنگ و ادب، همچون فردوسی، سعدی، مولوی، حافظ و ملاصدرا و...، حکیمان الهی و انسان‌های فرهیخته و دین‌باوری بوده‌اند که رگ‌رگ وجودشان از آن آبشخورها، بارور و سیراب شده است و به همین سبب است که آثار این ادیبان و عالمان، روایتگر معارف قرآنی و ظرایف حکمی زبان فارسی است. زبان فارسی، روح ملت و جانمایه‌ی وحدت آفرین ایرانیان، در سراسر عالم است.

برای آنکه آموزش محتوای این کتاب، به فراخور شأن و جایگاه درس فارسی و همسو با اصول و اهداف برنامه و انتظارات مؤلفان، انجام گیرد، توجه به نکات زیر، ضروری است:

۱. رویکرد عام تدوین و سازماندهی محتوا و تألیف کتاب، شکوفایی فطرت با تکیه بر نگرش فرهنگی — تربیتی است.

۲. رویکرد خاص آموزشی بر مهارت آموزی یا آموزش مهارت‌های زبانی و فرازبانی استوار است، به همین روی، همزمان به مهارت‌های خوانداری و نوشتاری و نیز مهارت‌های فرازبانی (تفکر، نقد و تحلیل) پرداخته‌ایم.

۳ برپایه‌ی برنامه‌ی درسی فارسی، جهت‌گیری زبان‌آموزی از اوّل دبستان تا پایه‌ی ششم، حرکتی از زبان به سوی ادبیات است. به همین دلیل است که در فارسی اوّل دبستان، همه چیز در خدمت آموزش و یادگیری نشانه‌های زبانی است، هرچه از پلکان زبان‌آموزی بالاتر می‌آییم، به بار فرهنگی - ادبی آن افزوده می‌شود. یعنی در پایه‌ی اوّل، زبان خود موضوع و هدف آموزش بوده است ولی در پایه‌های بالاتر مثل ششم، زبان، گذرگاهی است برای رفتن به دنیای معانی و مفاهیم علوم گوناگون.

۴ کتاب نگارش به قلمرو نوشتاری و نمادهای خطی زبان و به دیگر سخن، به پهنه‌ی مهارت‌های تولید مکتوب زبان مربوط می‌شود؛ کتاب فارسی با قلمرو شفاهی زبان و به بیان دیگر با قلمرو دریافتی یا ادراکی زبان، پیوند می‌یابد؛ یعنی در کتاب مهارت‌های خوانداری فارسی، زبان‌آموز، اطلاعات و معارف را از طریق متن درس‌ها و آموزه‌ها دریافت می‌کند و این کار، سبب پرورش ذهن و زبان، گسترش دامنه‌ی واژگان و تقویت تفکر و تحلیل دانش‌آموز می‌شود که در گفتار و بیان دیدگاه‌ها و حضور فعال در کارهای گروهی و نقد و تحلیل شفاهی، قابل مشاهده و ارزشیابی است؛ اما در کتاب نگارش، آموخته‌ها در قالب نوشته نمایان می‌شوند.

۵ کتاب نگارش، در اصل به قسمت‌های زیر بخش می‌شود:

🌱 (الف) فعالیت‌های املائی و دانش زبانی: نخستین تمرین‌های نوشتاری هستند و با هدف سنجش و ارزشیابی از آموخته‌های املائی و نکات زبانی کتاب فارسی و بر پایه‌ی متن درس، طراحی شده‌اند. پرسش‌هایی با تکیه بر درس فارسی آمده که ماهیت املائی دارند، بنابراین ضروری است به بهانه‌ی پاسخ به پرسش‌ها، آموزه‌های املائی نخست آموزش داده شوند.

🌱 (ب) نگارش: در این قسمت، نوشتن اولیه و ساده، آموزش داده می‌شود و سیر نوشتن از کلمه تا کلام، تداوم می‌یابد. یعنی نخست، انتخاب و کاربرد کلمه، سپس گسترش واژه و ترکیب سازی، در پی آن، عبارت نویسی، پس از آن، جمله نویسی و سرانجام، بند نویسی مورد توجه قرار می‌گیرد. البته همه‌ی این کارها به طور پنهان و غیر مستقیم و در قالب پرسش‌های نگارشی سازماندهی شده است.

🌱 (پ) کارگاه نویسندگی: در حقیقت، اصلی‌ترین بخش کتاب نگارش با تکیه بر مهارت‌های نوشتاری، در همین قسمت آمده است. به بیان دیگر، دو قسمت نخست، مراحل تکرار، تمرین، دست‌ورزی، نرمش ذهن و زبان و قلم برای دستیابی به مهارت نوشتن و روی آوردن به یک کار خلاقانه و آفرینشی است.

🌱 (ت) درک متن: این بخش، سایه‌ای از فرایندهای درک و فهم کتاب فارسی است که در قالب فعالیتی ویژه، با متن‌هایی متفاوت سازماندهی و تدوین شده است. تلاش کرده‌ایم در طراحی پرسش‌ها، سطوح

درک متن را پیش چشم داشته باشیم. از این رو، تمرین درک متن، فرصت بسیار خوبی برای رشد مطالعه‌ی علمی و کتاب‌خوانی مؤثر و تقویت توانایی فهم متن است.

🌱 **ت) هنر و سرگرمی:** با دو هدف بازآموزی آموخته‌ها و تنوع‌آفرینی، نوشته شده است. قرار گرفتن این بخش در پایان فصل‌ها به معنای بازخوانی و مرور آموخته‌ها و به گونه‌ای جمع‌بندی آموزه‌های محتوایی فصل‌هاست. از سوی دیگر، فعالیت‌های خوش‌نویسی هم فرصتی برای رشد جنبه‌های هوش زیبایی‌شناسی و هنری دانش‌آموزان فراهم می‌آورد. هدف اصلی این است که دانش‌آموزان هنگام تمرین و رونویسی خط نستعلیق ساده یا هنری، با زیبایی‌ها و ظرایف دیداری خط فارسی انس بگیرند.

۶ برای بهبود آموزش زبان فارسی در طول سال تحصیلی، بهتر است در آغاز سال، جلساتی با اولیای دانش‌آموزان برگزار شود و نحوه‌ی کار با کتاب‌های فارسی به آنان توضیح داده شود. این کار، موجب آگاهی بیشتر خانواده‌ها از رویکردها، روش‌ها و ساختار کتاب می‌شود و در نتیجه، تعامل بین مدرسه و خانواده را ارتقا می‌بخشد.

۷ از آنجا که انجام هر عمل نیاز به راهنما و دستورالعمل دارد، انتظار می‌رود همکاران محترم در کلیه‌ی مراحل تدریس از مطالب کتاب راهنمای معلم و کارافزارهای آموزشی به‌خوبی استفاده کنند. کارافزارهای آموزشی درس فارسی برای پشتیبانی از محتوای کتاب فارسی تهیه شده است و به کارگیری اجزای آن در حین تدریس موجب تسهیل، تحکیم و غنی‌سازی آموزش و یادگیری زبان فارسی می‌شود.

۸ درس‌های «آزاد» (فرهنگ بومی) فرصتی مناسب برای معلم و دانش‌آموزان است تا در محیط کلاس و با آرامش، نوشتن را تمرین کنند. نوشتن درس آزاد به شما کمک می‌کند تا مفاهیم و مطالب ضروری متناسب با منطقه‌ی خود را با در نظر گرفتن فصول کتاب در کلاس درس طرح کنید. این انعطاف‌پذیری کتاب به شما فرصت می‌دهد تا کمبودهای احتمالی را جبران کنید و در برنامه‌ریزی درسی و تألیف بخشی از محتوای کتاب، مشارکت داشته باشید.

۹ در ارزشیابی از این کتاب‌ها به مهارت‌های چهارگانه‌ی زبانی، تفکر و قدرت تحلیل دانش‌آموزان در طول سال تحصیلی توجه شود و در امتحانات رسمی پایان سال نیز مهارت‌های خوانداری و نوشتاری (درک متن، املا، نگارش و انشا) به‌عنوان فعالیت‌های عملی، مورد توجه قرار گیرد.

۱۰ ویژگی تلفیق آموخته‌ها و مفاهیم یادگیری ایجاب می‌کند تا در آموزش محتوای فارسی به

دیگر کتاب‌های درسی نیز توجه شود. به همین سبب، بسیاری از مفاهیم حوزه‌های دیگر، نظیر اجتماعی، هنری، دینی، علمی، تفکر و حتی ریاضی در کتاب فارسی با استفاده از شیوه‌های قصه و شعر ارائه شده است.

رهنمودهای ارزنده‌ی شما همکاران ارجمند، همواره پشتوانه‌ی گام‌های ما و سبب استواری کارها خواهد بود. پس ما را به مهمانی خوانش‌های مبتنی بر تجربه، فرا بخوانید و ما را از یافته‌های عالمانه‌ی خویش، بهره‌مند سازید.

این همه گفتیم لیک اندر بسیج	بی‌عنایات خدا، هیچیم هیچ
بی‌عنایات حق و خاصان حق	گر ملک باشد، سیاهستش ورق
ای خدا، ای فضلِ تو حاجت روا	با تو یاد هیچ کس، نبود روا
قطره‌ی دانش که بخشیدی ز پیش	متصل گردان به دریا‌های خویش

- دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری
- گروه زبان و ادبیات فارسی

literature-dept.talif.sch.ir